

CANLLAW AR GYFER CRAFFU YN SIR BENFRO

Cyflwyniad

O ganlyniad i Ddeddf Llywodraeth Leol 2000, cyflwynwyd newidiadau i strwythurau gwleidyddol o fewn Cyngorau a newidiodd eu prosesau gwneud penderfyniadau. Yn sgil y newidiadau hyn, llwyddwyd i gyflwyno model Arweinydd a Chabinet (y Weithrediaeth), yn ogystal ag o leiaf un Pwyllgor Trosolwg a Chraffu. Mae manylion wedi eu cynnwys yng Nghyfansoddiad y Cyngor.

Rôl Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu

O fewn y strwythur hwn, rôl Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yw dwyn y Weithrediaeth i gyfrif trwy adolygu, ymchwilio a herio penderfyniadau, gan gyfrannu at ddatblygu polisiau a monitro perfformiad. Nod craffu yw:

- Gwella perfformiad y Cyngor
- Sicrhau bod gwasanaethau sy'n cael eu cyflwyno gan y Cyngor yn darparu gwerth am arian
- Sicrhau bod gwasanaethau'r Cyngor yn ymateb i dderbyn anghenion lleol
- Ymgysylltu â'r cyhoedd a chymunedau am benderfyniadau sy'n effeithio arnynt

Ni all Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu wneud penderfyniadau; gallant wneud argymhellion i'r Weithrediaeth neu'r Cyngor yn unig. Ni allant ychwaith fod yn gysylltiedig â phryderon neu gwynion gan unigolion nad ydynt yn effeithio ar y gymuned ehangach.

Sut mae Craffu yn gweithio?

Mae gan bob Pwyllgor Trosolwg a Chraffu blaenraglen waith sy'n darparu manylion am yr hyn y bydd y Pwyllgor yn craffu arno dros gyfnod o 12 mis. Mae rhaglenni gwaith yn cynnwys eitemau a fydd yn cael eu hystyried, neu wedi cael eu hystyried, gan y Cabinet (cyn ac ar ôl craffu ar benderfyniad), monitro perfformiad adrannol neu eitemau o ddiddordeb i aelodau'r Pwyllgor neu eitemau sy'n peri pryder iddynt. Gall aelodau o'r cyhoedd gynnig awgrymiadau am eitemau i'w trafod gan Bwyllgorau Trosolwg a Chraffu hefyd a darparu cyflwyniadau ysgrifenedig mewn perthynas â materion sy'n cael eu hystyried gan Bwyllgor. Am y rheswm hwn, mae blaenraglenni gwaith wedi eu cynllunio i fod yn hyblyg a gallent newid i ddarparu ar gyfer materion a allai godi yn ystod y flwyddyn ac sydd o fewn cylch gwaith Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu.

Rôl Cadeiryddion, Is-Gadeiryddion ac aelodau Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu

Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion

Dylai Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu weithio gyda'i gilydd i gefnogi gwaith eu Pwyllgor, trwy;

- flaenoriaethu gwaith y Pwyllgor
- sicrhau bod aelodau'r Pwyllgor yn cymryd rhan a'u bod yn cael cyfle i gyfrannu a chael dweud eu dweud
- gweithio'n agos gyda swyddogion i gytuno ar y busnes ar gyfer pob cyfarfod a gosod yr agendâu

Aelodau Pwyllgor

Mae'r rhestr ganlynol yn amlinellu'r hyn y dylai Aelod Craffu ei wneud a'r hyn na ddylai ei wneud i sicrhau bod y swyddogaeth graffu yn cael ei chyflawni'n llwyddiannus a sicrhau bod nodau craffu'n cael eu bodloni;

- sicrhau eu bod yn deall eu rôl yn llawn, fel eu bod yn gallu cyfrannu at gyfarfodydd a bod yn rhan o'r broses 'ffrind beirniadol'
- peidio â defnyddio cyfarfodydd i ddatgan agendâu personol
- paratoi ar gyfer cyfarfodydd trwy ddarllen papurau, gwneud nodiadau a ffurfio cwestiynau heriol
- peidio â chodi pynciau nad ydynt ar yr agenda
- holi cwestiynau cadarnhaol a heriol
- peidio â gwneud datganiadau yn hytrach na gofyn cwestiynau, neu geisio sgorio pwyntiau gwleidyddol
- cyfrannu at osod blaenraglenni gwaith a bod yn barod i gynorthwyo mewn unrhyw grwpiau Gorchwyl a Gorffen
- ceisio sicrhau eu bod yn mynychu pob cyfarfod.

Craffu yn Sir Benfro

Mae gan Sir Benfro bum Pwyllgor Trosolwg a Chraffu;

- Corfforaethol
- Gwasanaethau
- Polisi a Chyn Penderfynu
- Partneriaethau
- Ysgolion a Dysgu

Mae gan bob Pwyllgor 13 aelod, gyda 4 aelod cyfetholedig statudol ychwanegol ar y Pwyllgor Ysgolion a Dysgu a 4 aelod cyfetholedig ar y Pwyllgor Partneriaethau yn ymwneud â materion Trosedd ac Anrhefn. Mae pob Pwyllgor yn wleidyddol gytbwys er mwyn adlewyrchu cyfansoddiad y Cyngor ac yn cynnal o leiaf bum cyfarfod y flwyddyn, a gaiff eu cynnal fel arfer yn Ystafell Gynhadledd 1 yn Neuadd y Sir. Cynhelir cyfarfodydd ar y cyd o ddau Bwyllgor neu fwy pan fydd yn briodol. Gall y cyhoedd fynychu pob cyfarfod oni bai bod gwybodaeth gyfrinachol neu eithriedig yn cael ei thrafod.

Mae portffolio pob un o'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu fel a ganlyn; fodd bynnag, gallai mwy nag un pwyllgor drafod materion penodol neu themâu trawsbynciol;

Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Corfforaethol

Rôl y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Corfforaethol yw adolygu a chraffu ar swyddogaethau a gwasanaethau cymorth corfforaethol.

Bydd gan y Pwyllgor oruchwyliaeth dros gyfeiriad strategol cyffredinol, polisiau, cynlluniau a blaenoriaethau'r Cabinet a'r Cyngor (ar ôl gwneud penderfyniadau) a bydd yn monitro eu gweithredu. Bydd y Pwyllgor hefyd yn craffu ar wasanaethau corfforaethol gan ddefnyddio gwybodaeth rheoli berthnasol fel Cynlluniau Gwella Gwasanaethau a Chofrestrau Risg

Busnes. Gellir cyfeirio unrhyw feysydd o gonsyrn penodol i'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Gwasanaethau yn ôl yr angen.

Dyma gylch gwaith a chwmpas y Pwyllgor mewn perthynas â swyddogaethau a gwasanaethau corfforaethol:

Swyddogaethau Corfforaethol

- Swyddfa'r Arweinydd
- Adroddiadau blynyddol Aelodau Cabinet
- Prif Weithredwr
- Monitro cyllidebau (bob blwyddyn a phob chwarter)
- Monitro perfformiad corfforaethol (bob blwyddyn a phob chwarter)
- Cynllunio corfforaethol
- Adroddiadau corfforaethol Swyddfa Archwilio Cymru
- Gwella gwasanaethau
- Diogelu

Gwasanaethau corfforaethol

- Gwasanaethau Ariannol
- Technoleg Gwybodaeth
- Archwilio a Risg
- Gwasanaethau Cwsmeriaid
- Adnoddau Dynol
- Gwasanaethau Cyfreithiol a Phwyllgor
- Caffael
- Marchnata a Chyfathrebu
- Gwasanaethau Etholiadol

Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Gwasanaethau

Rôl y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Gwasanaethau yw adolygu a chraffu ar y gwasanaethau a gyflwynir gan y Cyngor.

Bydd y Pwyllgor yn craffu ar ansawdd a pherfformiad gwasanaethau a gyflwynir gan y Cyngor i'r cyhoedd.

Dyma gylch gwaith a chwmpas y Pwyllgor mewn perthynas â gwasanaethau'r Cyngor a'r adrannau o fewn y gwasanaethau hyn:

- Priffyrdd ac Adeiladu
- Yr Amgylchedd ac Argyfyngau Sifil Posibl
- Tai
- Cynllunio
- Eiddo
- Gwasanaethau Refeniw
- Diogelu'r Cyhoedd
- Adfywio
- Gwasanaethau Diwylliannol

- Gofal Oedolion
- Gwasanaethau Plant
- Gwasanaethau Hamdden

Pwllgor Trosolwg a Chraffu Polisi a Chyn Penderfynu

Rôl y Pwllgor Trosolwg a Chraffu Polisi a Chyn Penderfynu yw adolygu a chraffu ar bolisiau, cynlluniau a strategaethau cyn i'r Cabinet wneud penderfyniadau.

Bydd y Pwllgor yn ymgymryd â chraffu cyn gwneud penderfyniad, er mwyn cyfrannu at ansawdd a chadernid dull y Cabinet o wneud penderfyniadau. Swyddogaeth bellach gan y Pwllgor yw sicrhau bod dull y Cabinet o wneud penderfyniad yn cydymffurfio â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ac yn ystyried yr egwyddor o 'ddatblygiad cynaliadwy' a 5 ffordd o weithio (tymor hir, ataliol, cynhwysol, cydweithredol ac integredig) yn ogystal â gofynion statudol eraill yn ôl yr angen (e.e. Deddf Cydraddoldeb 2010).

Dyma gylch gwaith a chwmpas y Pwllgor:

- Blaenraglen waith y Cabinet
- Cynigion am newid, trawsnewid a/neu effeithlonrwydd gwasanaethau
- Aseidiadau Effaith Integredig
- Strategaethau a chynlluniau (yn ôl yr angen)
- Cynigion cyllideb blynyddol

Pwllgor Trosolwg a Chraffu Partneriaethau

Rôl y Pwllgor Trosolwg a Chraffu Partneriaethau yw adolygu a chraffu ar weithgareddau lle mae'r Cyngor yn gweithio mewn partneriaeth â neu ar y cyd ag asiantaethau eraill.

Bydd y Pwllgor yn gweithredu fel y pwllgor sydd wedi ei ddynodi i fod yn gyfrifol am graffu ar weithgareddau'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (PSB) fel sy'n ofynnol gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Bydd y Pwllgor hefyd, yn ôl yr angen, yn craffu ar sut mae'r Cyngor yn gweithio mewn partneriaeth i gyflwyno neu gomisiynu gwasanaethau. Bydd hefyd yn darparu trosolwg lle mae'r Cyngor yn cydweithio â phartneriaid ar lefel ranbarthol neu genedlaethol. Hwn hefyd yw'r Pwllgor dynodedig sydd â chyfrifoldeb dros faterion Trosedd ac Anrhefn yn unol ag adran 19(1) Deddf Heddlu a Chyfiawnder 2006.

Dyma gylch gwaith a chwmpas y Pwllgor mewn perthynas â'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a materion eraill yn ymwneud â chraffu:

Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus

- Datblygu a llunio Aseiad Llesiant lleol
- Datblygu a llunio Cynllun Llesiant
- Cynllun blynyddol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus
- Gweithgarwch y Bwrdd a chynnydd o ran cyflawni blaenoriaethau

- Mae'n ofynnol i unrhyw aelod o'r Bwrdd, neu gyfranogwr sydd wedi ei wahodd, i fynychu a rhoi tystiolaeth (ond mewn perthynas yn unig a gweithredu swyddogaethau ar y cyd fel aelodau o'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus)

Arall

- Cofrestr Gweithio ar y Cyd (partneriaethau strategol)
- Comisiynu Strategol ar y Cyd
- Partneriaethau Statudol (e.e. Partneriaeth Diogelwch Cymunedol)

Pwllgor Trosolwg a Chraffu Ysgolion a Dysgu

Rôl y Pwllgor Trosolwg a Chraffu Ysgolion a Dysgu yw adolygu a chraffu ar wasanaethau sy'n cael eu cyflwyno i wella deilliannau i blant a phobl ifanc, gwasanaethau cymorth i ieuenctid a gwasanaethau eraill yn y gymuned gan gynnwys Addysg Oedolion. Bydd yn cefnogi codi safonau addysgol a deilliannau ddysgwyr.

Dyma gylch gwaith a chwmpas y Pwllgor:

- Deilliannau addysgol, yn enwedig yng Nghyfnod Allweddol 4
- Categoriadau ysgolion
- Ein Rhanbarth ar Waith (ERW)
- Ysgolion Unigol (trwy'r Panel Craffu Ysgolion)
- Gwasanaethau Cynhwysiad
- Gwasanaethau Cymorth i ieuenctid a gwasanaethau eraill yn y gymuned
- Dysgu, sgiliau a hyfforddi ar ôl 16 oed
- Gwybodaeth ariannol yn ymwneud ag ysgolion a dysgu

Hyfforddi Aelodau Pwllgorau Trosolwg a Chraffu

Mae hyfforddiant sydd ar gael i aelodau Pwllgorau Trosolwg a Chraffu yn cynnwys cymysgedd o becynnau generig a phenodol i'r Pwllgor, yn ogystal ag ymweliadau safle strategol lle gall Cynghorwyr ddysgu mwy am faterion sy'n berthnasol i waith eu Pwllgor. O ran hyfforddiant generig, mae enghreifftiau o seminarau/gweithdai a ddarparwyd yn cynnwys:

- Sgiliau Holi
- Sgiliau Cadeirio
- Hyfforddiant Cydraddoldeb
- Cod Ymddygiad
- Cynigion cyllideb y Cyngor Sir
- Diogelu

Trefnir hyfforddiant yn ôl yr angen, a gall Cynghorwyr ofyn am hyfforddiant pan fyddant yn teimlo bod angen iddynt gael dealltwriaeth well o bwnc penodol neu faes penodol o'u rhaglen waith. Cynhelir dadansoddiad o anghenion hyfforddi gan Aelodau bob blwyddyn i lywio'r rhaglen hyfforddi.

Sut caiff Craffu ei fonitro?

O 2014, bydd Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn llunio adroddiadau blynyddol, a fydd yn adolygu gwaith y Pwyllgorau dros y flwyddyn flaenorol. Wrth i'r swyddogaeth graffu yn Sir Benfro ddatblygu, y gobaith yw y gellir archwilio dulliau mwy ansoddol o fesur effaith craffu, yn seiliedig ar gost, a fydd wedyn yn cael ei adlewyrchu mewn adroddiadau blynyddol yn y dyfodol.

Cymorth gan Swyddogion

Mae pob Pwyllgor Trosolwg a Chraffu yn derbyn cefnogaeth gan Gydlynnydd Cymorth Craffu sy'n rhoi cyngor ac arweiniad i'r Cadeirydd, yr Is-gadeirydd ac aelodau o'r Pwyllgor ac i unrhyw weithgorau a sefydlwyd i gynnal ymchwiliadau manwl i feysydd penodol o'r rhaglen waith. Mae cydlynwyr yn cymryd rhan mewn trefnu hyfforddiant ar gyfer aelodau'r Pwyllgor ac yn paratoi a chasglu adroddiadau hefyd i'w hystyried yng nghyfarfodydd y Pwyllgor.

Ymgysylltu â'r Cyhoedd

Mae'n bwysig ymgysylltu â'r cyhoedd yn y broses Graffu i sicrhau bod gwasanaethau lleol yn canolbwyntio ar y dinesydd.

I hwyluso ymgysylltu â'r cyhoedd, mae mecanweithiau ar waith lle gall aelodau o'r cyhoedd roi eu barn ar unrhyw eitem sy'n ffurfio rhan o raglen waith gerbron Pwyllgor Trosolwg a Chraffu. Gall aelodau o'r cyhoedd awgrymu testunau i gael eu hystyried gan Bwyllgor hefyd. Gellir cael mynediad at y cyfleuster hwn ar yr adran Graffu ar wefan y Cyngor.